

Lars-Edwin Andersson
Fastighetskontoret
08-508 27027
lars-edwin.andersson@stockholm.se

God Ateljé

Fastighetskontoret har tillsammans med kulturförvaltningen utrett ateljébeståndet. Syftet har varit att skapa en bild av vad stadens konstnär värdesätter när det gäller ateljéernas utformning och funktion samt hur framtidens ateljéer bör utformas.

Klara Kristalova, konstnär. Foto: Peter Ern

Inledning	4
Bakgrund	4
Uppdragsbeskrivning	4
Deltagare	5
Sammanfattning, analys och förslag	5
Budget 2015-16	6
Stockholm växer	7
Undersökningens upplägg	7
Hyressättningsprinciper	8
Ateljéstöd	8
Fastighetskontorets konstnärsateljéer	9
Övriga konstnärsateljéer inom staden	9
Konstnärsateljéers placering	10
Produktionsverkstäder	10
Översikts- och detaljplaner	11
Översiktsplan	11
Detaljplan	11
Summerande slutsatser	12
Detaljplaner	12
Ateljéernas behov av upprustning och renovering	12
Finansieringsalternativ	13
Resultat Bra Ateljé	15
Enkätundersökning	15
Ateljéytan	15
Slutsats ateljéytan	15
Ateljéhyresgästen	16
Slutsats ateljéhyresgästen	16
Hyreskontrakt & investeringar	16
Slutsats hyreskontrakt & investeringar	16
Hyresnivå & kontraktslängd	17
Slutsats hyresnivå & kontraktslängd	17
Myndighetkrav & underhållsbehov	18
Slutsats myndighetskrav & underhållsbehov	18

Stockholms ateljéstöd	18
Slutsats Stockholms ateljéstöd	19
Ateljéstöd/stipendium i andra delar i landet	19
Slutsats ateljéstöd/stipendium i andra delar i landet	20
Den geografiska placeringen.....	20
Slutsats den geografiska placeringen	21
Delad eller egen ateljé.....	22
Slutsats delad eller egen ateljé	22
Larmad ateljé.....	22
Slutsats larmad ateljé	22
Ventilation.....	22
Slutsats ventilation	23
Dagsljus & ljudisolering	23
Slutsats dagsljus & ljudisolering.....	23
Sophantering/farligt avfall	23
Slutsats sophantering/farligt avfall.....	24
Förrådsutrymmen, lastkaj och övriga lokaler	24
Slutsats förrådsutrymmen, lastkaj och övriga lokaler	24
Verkstäder och andra specialutrymmen.....	25
Slutsats verkstäder och andra specialutrymmen	25
Mötesrum	25
Slutsats mötesrum	25

Utredning God Ateljé

Inledning

Fastighetskontoret har tillsammans med kulturförvaltningen utrett ateljébeståndet. Syftet har varit att skapa en bild av vad stadens konstnärer värdesätter när det gäller ateljéernas utformning och funktion samt hur framtidens ateljéer bör utformas. Utredningen har även belyst gällande hyressättningsprinciper samt utrett vem som bör stå för finansieringen vid exempelvis underhåll. Relevanta jämförelser och positiva exempel från andra fastighetsvärdar har beaktats.

I detta dokument presenteras utredningens resultat. Texten är uppdelad i två delar. Den inledande delen innehåller bakgrund, nulägesanalys och slutsatser. Den andra delen beskriver utredningsresultatet.

Bakgrund

Uppdragsbeskrivning

Utredningen God Ateljé skall belysa och svara på följande punkter:

- Fastighetskontoret skall ihop med kulturförvaltningen se över ateljébeståndet.

Syftet har varit att skapa en bild av vad stadens konstnär värdesätter när det gäller ateljéernas utformning och funktion samt hur framtidens ateljéer bör utformas.

- I översynen skall ateljéernas skick, ändamål, underhållsbehov, teknikbehov, säkerhetsaspekter, myndighetskrav och avfallshantering ingå.
- Arbetet omfattar inventering av hyresavtal, ateljéernas användning, detaljplaner, hyresformer (upplåtelseformer?) såväl som eventuella kopplingar till kulturförvaltningens stödsystem för konstnärer.
- Målet är att ge en tydlig bild av hur stadens ambitioner att stötta konstnärlig ateljéverksamhet kan möta fastighetsägarens möjligheter och behov idag och imorgon.

Utredningen har beställts av Berit Svedberg, kulturdirektör Kulturförvaltningen och Juan Copovi Mena, fastighetsdirektör Fastighetskontoret. (Dnr. 3.1–065/20) med slutredovisning

december 2015 och skall genomföras tillsammans med kulturförvaltningen.

Deltagare

Arbetsgruppen som arbetar med utredningen består av Lars-Edwin Andersson projektledare, utvecklingsavdelningen, FSK samt Kristofer Schönborg kundförvaltare, fastighetsavdelningen, FSK. Nadja Carolina Åhlström, handläggare, KUF, deltog fram till 2015-06-18 då hon slutade sin anställning på kulturförvaltningen Nadja ersattes 2015-08-21 av Anna Rygård, stadsutvecklingsstrateg, KUF.

Utredningens styrgrupp har bestått av Carina Jonsson, avdelningschef, fastighetsavdelningen, FSK, Pontus Werlinder, avdelningschef, utvecklingsavdelningen, FSK, samt Patrik Liljegren, avdelningschef, kulturstrategiska avdelningen, KUF.

Sammanfattning, analys och förslag

Utredningen har i främsta led belyst vad en God Ateljé skall innehålla. En enkät undersökning har till samtliga ateljéhyresgäster hos fastighetskontoret skickats ut med hög svarsfrekvens. Det har också varit en bra och konstruktiv dialog med flera från ateljéföreningarnas styrelse som enskilda konstnärer som sammantaget givet en bra nulägesbild och med en önskvärd utveckling för att kunna leva upp till en God Ateljé. Utredningen konstaterar också att i den växande staden ökar konkurrensen om lokaler speciellt med en hyra som är realistisk till hyresgästernas betalningsförmåga. Utredningen slår också fast att större investeringar krävs i befintliga lokaler och hur detta skall finansieras måste klargöras för att säkerställa God Ateljé standard. Utredningen har också hittat ett par uppdrag såväl på kort som på lång sikt som borde belysas bättre.

Utredningen föreslår därför att kulturförvaltningen och fastighetskontoret får gemensamt eller enskilt i uppdrag:

- Att stödja och presentera alternativa lösningar för verksamheter med lokalbehov (ateljéföreningar, Wip:Sthlm, KKV och Site).
- Att i det framtida beståndet av ateljéer bredda utbudet av olika typer av ateljéer/lokaler som lämpar sig för en större bredd av konstnärlig och kreativ produktion.

- Att mot bakgrund av kommande efterfrågan och förändringar i beståndet ta fram förslag på 100- 200 nya ateljéer (befintligt bestånd, nybyggnation samt köp av lokaler).

Budget 2015- 2016

I utredningen har hänsyn tagits till kommunfullmäktiges budget för 2015 och 2016 och dess skrivelser gällande kulturnämndens uppdrag (2016). Där kan vi bland annat läsa att ”i arbetet med stadsutvecklingen i Stockholm ska kulturnämnden samarbeta med stadsbyggnadsnämnden, fastighetsnämnden och exploateringsnämnden så att kulturverksamheter så som samlingslokaler ateljéer med mera ges utrymme i stadsutvecklingen. Detta genom att säkerställa förutsättningar för kulturverksamhet i nybyggda områden men också möjliggöra för kulturaktörer att fortsätta verka i områden som genomgår snabb omvandling”.

Vidare anges att kulturnämnden ”ska skapa goda förutsättningar för både stadens institutioner och det fria kulturlivet erbjuda kulturupplevelser av hög kvalitet. Det kulturella utbudet i Stockholm ska bestå av en mångfald av olika uttryck, utbud och möjligheter och samtidigt innehålla både bredd och spets. Det ska finnas något för alla stockholmare. Nämnden ska följa och främja utvecklingen av kulturlivet i staden och inom sitt verksamhetsområde sköta stadens bidragsgivning till kulturell verksamhet samt stödet till de allmänna samlingslokalerna och hemgårdarna.

”Stockholmarnas möjlighet till eget kulturskapande och tillgång till kvalitativ kultur ska öka. Särskilt viktigt att nå fler i de stadsdelar och bland de grupper där det idag är relativt få som tar del av stadens kulturliv, dessa personer finns idag ofta i ytterstaden”.

”Även de professionella kulturarbetarnas förutsättningar ska förbättras, dessa går i spetsen för en kreativ stad. En stad med ett rikt kulturliv attraherar och utvecklar kreativa människor och företag.

Konstnärlig verksamhet har avgörande betydelse för Stockholm som storstad och kreativ plats. I takt med att Stockholm växer och nya stadsdelar med bostäder, arbetsplatser och levande stadsliv planeras behöver vi också bereda plats och ge goda villkor för konstnärlig verksamhet”.

”Stockholm ska ha ett rikt kulturliv och fastighetsnämnden fyller en central funktion för att tillgängliggöra lämpliga lokaler.

Fastighetsnämnden och kulturnämnden ska tillsammans under verksamhetsåret utarbeta en modell för hyressättning av stadens kulturlokaler som ska vara långsiktigt kostnadstäckande samtidigt som den skapar trygghet och långsiktighet för hyresgästerna.”

Stockholm växer

Undersökningen pekar på ett par exempel på de konsekvenser som det nya förändringstrycket på stadsdelarna innebär; Stadens största ateljéhus Wip: sthlm med 95 konstnärer är uppsagda för avflytt. Då byggnaden skall rivras för att ge plats åt bostäder. I Nacka finns Konstnärernas kollektivverkstad (KKV) med lokaler för konstproduktion som har vital betydelse för en stor del av Stockholms offentliga konst. På Telefonplan planerar Vasakronan att riva den byggnad där SITE (ett produktionshus inom scenkonst med fokus på dans) finns, för att ersätta den med bostadsbebyggelse. Genom dessa exempel vill utredningen peka på att platser för professionellt konstnärligt skapande tenderar att trängas ut. Samtidigt ser vi att stora delar av Stockholm helt saknar platser för konstnärlig produktion. Detta är två centrala frågor som behöver hitta både konkreta och strukturella lösningar på kortare och något längre sikt.

Undersökningens upplägg

Undersökningen riktades till verksamma yrkeskonstnärer bosatta i Stockholm stad och omfattas av konstnärligt skapande i alla dess konstformer.

Stockholm har en stor potential i att professionellt verksamma inom alla delar av det breda konstområdet upplever goda villkor och har förutsättningar som främjar det konstnärliga skapandet. Denna undersökning har framför allt handlat om bild- och formkonstnärer och då i huvudsak de som redan är fastighetskontorets hyresgäster. Det framtida behovet av produktionsplatser i Stockholm bedöms omfatta en ännu större bredd av konstformer, t.ex. även inom musik, mode, film, speldesign och scenkonst.

Platsbesök har under våren 2015 genomförts av arbetsgruppen på:

- Wip: sthlm ateljélokaler, Årsta
- Konstnärernas Kollektiv Verkstad (KKV), Nacka
- SITE, Svarta Huset, Telefonplan, Hägersten
- Dohlströmska längan, Glasbruksgatan, Södermalm
- Midsommarslingan, Årsta

Under sommaren 2015 genomförde fastighetskontoret en enkätundersökning. Frågeformuläret sändes ut till fastighetskontorets samtliga ateljéhyresgäster samt ateljéföreningarnas medlemmar som

har sin ateljé i någon av fastighetskontorets byggnader, totalt 291 konstnärer omfattades (*bilaga 1*).

161 fullständigt besvarade enkäter inkom, vilket ger en svarsfrekvens på 55 %. Av de 161 svarade kom 131 stycken på pappersenkäten och 30 via webbenkäten. Utifrån svaren genomfördes kvalitativa interjuver med 20 konstnärer, spridda till ålder och konstnärlig inriktning. Enkäten samt interjuver genomfördes av *Enkätfabriken*.

Syftet med undersökningen var att skapa en bild av vad konstnärerna värdesätter när det gäller ateljéernas utformning och funktion och hur framtidens ateljéer bör utformas. Svaren ger oss en god grund vid framtida upprustningar och/eller vid nybyggnation.

Inom utredningen har vi också tittat på andra kommuner som har eller står i begrepp att införa ateljéstöd. Uppsala kommun har studerats mer ingående då man där nyligen gjort ett liknande förfrågningsunderlag till stadens konstnärer. Genomgång över för- och nackdelar med att skapa kulturkluster har även gjorts (kluster avser här ett geografiskt närområde eller större byggnad som innerhåller flera olika konstuttryck som måleri, dans, teater och film för att nämna några).

Vi har även noterat vad som har framkommit i undersökning rörande konstnärernas hyresförhållanden: *Hyressättningsprinciper*. En fördjupad undersökning om *ateljéstöd* kommer att genomföras under 2016 av kulturförvaltningen. Dessa beskrivs kort nedan.

Hyressättningsprinciper

Fastighetsnämnden och kulturnämnden ska tillsammans under verksamhetsåret 2016 utarbeta en modell för hyressättning av stadens kulturlokaler som ska vara långsiktigt kostnadstäckande samtidigt som den skapar trygghet och långsiktighet för hyresgästerna.

Ateljéstöd

Kulturförvaltningen genomför en översyn av ateljéstödet som är ett ekonomiskt stöd till yrkesverksamma konstnärer. Översynen inkluderar en omvärldsanalys, faktapresentation, analys av ateljéstödets styrkor och svagheter och ska resultera i ett förslag till revideringar i ateljéstödets kriterier och villkor. Översynen beräknas vara klar under våren 2016. Här medverkar inte fastighetskontoret.

Fastighetskontorets konstnärsateljéer

Kontoret hade den 30 mars 2015 cirka 290 konstnärer fördelade på enskilda avtal så väl som del av ateljéavtal. Samtliga med en uppsägningstid på 9 månader, med 60 månaders förlängning (5 år), med ett undantag; kultur nämnden som har ett hyresavtal på 36 månader (3 år) för en stipendieateljé. Sammanlagt rör det sig om 290 konstutövare. 119 av dessa, på en sammanlagd yta om 5 839 kvm, har ateljéavtal, vars hyra är framförhandlad med Stockholms Ateljéhus som är en samlad avtalspart för nedanstående ateljéföreningar med Wip: sthlm undantagen. De resterande har enskilda hyreskontrakt på en sammanlagd yta om 4 470 kvm. Den totala ytan för fastighetskontorets konstnärsateljéer ligger alltså på 10 309 kvm.

Följande föreningar har hyresavtal med fastighetskontoret:

- Ateljéföreningen Enkehuset
- Ateljéföreningen Glasbruksgatan
- Ateljéföreningen Grafikerna
- Ateljéföreningen Herkules
- Ateljéföreningen Björken
- Ateljéföreningen Årsta G: Skola
- Ateljéföreningen Farsta Strand
- Ateljéföreningen Bruna Huset
- Ateljéföreningen Skarpnäck
- Ateljéhuset Wip:sthlm

Totalt berör det 290 konstnärer.

Uppgifter ovan är hämtade ur fastighetskontorets hyreshanterings system LEB våren 2015 och kan variera med något över tid och måste därför läsas som ungefärliga.

Övriga konstnärsateljéer inom staden

Utöver ovanstående finns ateljéföreningar inom staden som inte är hyresgäster hos fastighetskontoret. De flesta hyr lokaler av Stadsholmen.

- Mosebacke ateljéhus, Fiskargatan
- Ateljéhuset Fjällgatan, Fjällgatan
- Ateljéföreningen Malongen, Nytorget
- Ateljéhuset Kransen, Midsommarslingan
- Enskede Gårds ateljéförening, E-Gårdsväg
- Pyramiden 8, Östgötagatan/Blekingegatan
- Tegen 2, Bjurholmsgatan
- Slakthusateljéerna, Bolindervägen

Totalt ca 160 konstnärer

Det saknas underlag för hur många konstnärer som hyr hos privata hyresvärdar.

Ateljéföreningars placering/antal konstnärer

Förvaltning/bolag	söder	norr	totalt
Fastighetskontoret	253	37	290
Stockholmshem	56	5	61
Stadsholmen	70	10	80
Familjebostäder	17	2	19
	<hr/> 396	<hr/> 54	<hr/> 450

Vi kan konstatera att Stockholm stad genom förvaltning och bolag har 396 ateljéer i stadens södra delar och 54 i de norra delarna av staden.

Produktionsverkstäder

Som vi väl känner till växer Stockholm och för att möta den växande stadens behov byggs nya sjukhus, fler tunnelbanelinjer, skolor och idrottsplatser. Utvecklingen genererar alltför större offentliga konstverk (i enlighet med 1 % -regeln). För konstnärerna innebär detta att de dels behöver en egen ateljé att arbeta i men också tillgång till större produktionsverkstäder, med volym och maskinell utrustning, att hyra in sig i. Av produktionsverkstäderna i Storstockholm är det främst Konstnärernas Kollektiv Verkstad i Nacka (KKV) som utgör en produktionsverksamhet för yrkesverksamma konstnärer inom många olika konstformer och konstinriktningar. Den andra är SITE som är ett produktionshus och en konstnärlig plattform för den professionella samtida scenkonsten, med fokus på dans, ett kunskaps- och produktionshus inom den konstnärliga näringen. Bekymmersamt är att båda ovannämnda är uppsagda för avflyttning, då fastighetsägarna Nacka kommun och Vasakronan planerar en ny bebyggelse för andra ändamål, bl.a. bostäder. Även Wip:sthlm, den ateljéförening som fastighetskontoret, via IKANO, hyr yta till, är också uppsagd för avflyttning på grund av planer på nya bostadshus.

Deras kontraktssuppsägningar är oroande i det korta perspektivet men skapar också tydliga incitament att göra något nytt och bra från början, exempelvis samlokalisering med effektivare ytor i en än mer kreativ kulturmiljö. Frågeställningen här är vem som tar det övergripande ansvaret att driva frågan, då den juridiskt ligger hos olika hyresvärdar och i olika kommuner.

Frågan om produktionsverkstäder ligger utanför denna utredning men dess vara eller icke vara påverkar kontorets hantering av stadens ateljéer.

Översikts- och detaljplaner

Översiktsplan

Varje kommun skall ha en aktuell översiktsplan som omfattar hela kommunen och visar grunddragen i användningen av mark- och vattenområden och hur bebyggelsen skall utvecklas, genom såväl nybyggande som bevarande. Översiktsplanen skall också visa hur riksintressen skall tillgodoses inom kommunen.

Detaljplan

Genom detaljplaner regleras markens användning och bebyggelsens utformning mer i detalj. Syftet med detaljplanen kan vara att möjliggöra ny bebyggelse eller ändra bebyggelsens innehåll, säkra bevarande eller införa viss bygglovbefrielse mm. Detaljplanen är ett juridiskt bindande dokument som reglerar bebyggelsens omfattning och användning inom ett visst område. Nedanstående är en genomgång av vilken beteckning som gäller för ateljéhusen 2016.

Förklaring till beteckningarna nedan rörande detaljplan:

A	= allmänt ändamål utan byggrätt
B1	= bostäder, småindustri och hantverk
Q	= kulturresevat
Q1	= resevat för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse
q	= kulturhistoriskt värdefull bebyggelse, d.v.s. får inte förvanskas vare sig genom arbeten på själva byggnaden eller genom bebyggelse i grannskapet
q4	= exteriör och äldre planlösning ska bevaras och får inte förändras
RJ	= kontor och industri
S1	= samlings- och föreningslokaler

Ateljéföreningen Björken, Årsta 1:1 (Midsommarkransens skola och garage) Byggnaden omgärdas av Essingeledens motorväg och till- och avfarter. Detaljplan; specialområde för motorväg utan byggrätt.

Ateljéföreningen Enkehuset, Heimdall 22. Detaljplan; S1, Q1, marken närmast byggnaden är prickmark och får inte bebyggas. Övrig mark är parkmark.

Ateljéföreningen Farsta Strand och Ateljéföreningen Bruna Huset, Båda Farsta 2:1 Detaljplan; parkmark utan byggrätt.

Ateljéföreningen Glasbruksgatan, Dihlström . Detaljplan; B1, Q1

Grafikerna, Ateljéföreningen Hercules, båda Alstavik 1 Detaljplan;
Q, q4

Kyrkhamn, Hässelby Villastad 36:1 Detaljplan; hela
Kyrkhamnsområdet är inte planlagt.

Skarpnäcks Ateljéförening, Skarpnäcks Gård 1:1 Detaljplan; gäller
för verkstadsbyggnaden, hus 688: småindustri och hantverk.

Vinterviken, Vinterviken 4. Detaljplan; RJ, q, högsta antal våningar
är begränsat till ett (1)

Ateljéföreningen Årsta G:a skola, Årstaberget 2. Detaljplan; A

Summerande slutsatser

Nedan följer en summering av de slutsatser som dragits av
utredningen God Ateljé.

Detaljplaner

Detaljplanerna visar upp ett brett spektrum som de står idag. Vill
man stärka skyddet för byggnadernas användning för kulturell
verksamhet borde de betecknas med R, det vill säga beteckningen
för besöksanläggningar där kultur bland annat ingår. I den nya listan
från Boverket allmänna råd om planbestämmelser BFS 2014:5
DPB1 kan man också tänka sig Z som står för verksamheter.

Ateljéernas behov av upprustning och renowing

Flera av fastighetskontorets byggnader som idag innehåller
hyresgäster med lokalavtal för konstnärlig verksamhet är i behov av
upprustning. Kostnaderna är i enskilda fall i mångmiljonklassen.

Enligt nuvarande regelverk ska eventuella investeringar läggas på
hyran, löpande underhåll påverkar inte, vilket kan innebära kraftiga
hyreshöjningar för konstnärerna, något som kontoret bedömer
kommer att bli svårt för många av hyresgästerna att klara av. Staden
är angelägen om att förutsättningarna skall förbättras för
kulturarbetare, bland annat genom tillgång till ateljéer till rimliga
kostnader. Därför behövs en annan finansieringsmodell vid
upprustning av dessa lokaler. Även frågan kring huruvida
konstnärerna sitter i ateljéer med de bästa förutsättningarna kopplat
till deras respektive konstform behöver genomlysas.

Finansieringsalternativ

Kostnader på en byggnad kan delas upp på hyresgäster med stark betalningsförmåga men hyresgäster med lägre betalningsförmåga som yrkesverksamma konstnärer. Det krävs då ett långsiktigt arbete med differentierade hyresgäster där kreativ kommersiell verksamhet blandas med konstnärliga verksamheten. Om inget görs resulterar det förr eller senare i att någon part får ta ett större kostnadsansvar än idag (hyresgästen genom högre hyra, kulturförvaltningen genom högre ateljéstöd eller fastighetskontoret via en lägre avkastning). Alla tre parter bör arbeta för att konstnärerna ska klara en självkostnadshyra.

Fastighetskontoret har många ateljéer. Dessa återfinns i allt från större flervåningshus, som gamla arbetsinrättningar och skolor, till mindre villor. När en byggnad till största delen består av konstnärlig verksamhet blir investeringar svårare att finansiera då den här typen av verksamhet generellt inte klarar av högre kostnader. För att klara framtida upprustningsbehov måste detta hanteras på annat sätt för att trygga den konstnärliga verksamheten. Ett sätt att göra det är att alla byggnader som har ateljélokaler placeras i en hyresgrupp där man kan fördela kostnader av skötselkaraktär inom hela hyresgruppen. Driftnettohyra (avser intäkter minus kostnader) kan införas, men det kräver att vi inom staden kan block uthyra till t.ex. en förening.

En annan strategi för större byggnader kan vara att dela upp den mellan olika typer av verksamheter, dvs. konstnärsateljéer delar byggnaden med andra kreativa verksamheter. Gatuplan kan hyras ut till kommersiell verksamhet som butiker, café eller konstgalleri medan våning 1-2 viks för konstnärsateljéer och våning 3-4 åter blir kommersiella, med verksamheter som arkitektkontor, dataspels utvecklare eller andra kreativa näringar. Hyressättningen blir olika för de olika verksamheterna där de kommersiella avtalen med marknadshyra hjälper upp intäktssidan, som i sin tur möjliggör driftnettohyra för vid blockinhyrning mot exempelvis ateljéförening inom staden.

Äldre skolbyggnader som inte längre är effektiva för skolverksamhet skulle kunna vara lämpliga att användas för detta upplägg, då de har flera fördelar; bygginvesteringen är oftast avskrivnen och kapitalkostnaden är normalt lägre för äldre byggnader än för senare uppförda byggnader. Deras höga takhöjd anges dessutom som en viktig parameter i enkätsvaren. En skolsal (klassrum) med generösa ljusinsläpp är lätt att avgränsa och skapa två mindre rum av. Miljön bör också tilltala de övriga efterfrågade skisserade operatörerna.

Nackdelen i äldre byggnader är ofta uppvärmningskostnader på grund av deras stora volym.

Betydelsen av konstproduktionshus som KKV med dess många olika produktionsverkstäder kan inte nog poängteras då de möjliggör för konstnärerna att i samband med större och/eller specialarbeten hyra in sig där. Kostnadsmässigt som ur effektiviseringssynpunkt är detta den bästa lösningen då fastighetskontoret inte behöver förse ateljébyggnader med dessa funktioner.

Ateljéhyresavtal bör vara på tre år, den normala hyrestiden vid lokalhyresavtal. Hyresavtal som har längre avtalstid än så, används ofta vid större investeringar från hyrestagaren, så exempelvis vid apoteksetablering. När det gäller ateljéavtal finns det inget sakligt skäl till längre hyrestider än tre år.

I strävan att hålla kostnader nere har underhåll legat på ett minimum och i en del fall även skrivits över på hyresgästen. Detta är inte bra. Vi kan ofta se av erfarenhet att underhålls åtgärder som borde genomförts inte görs. Ibland av ekonomiska skäl som kunskapsmässiga. Byggnaderna skall löpande underhållas och fastighetsvärden med sin kompetens ansvarar för att det genomförs. Viktigt är dock att dialog sker med hyresgäst men hyresvärden har alltid veto i frågor rörande byggnadens underhåll. Vad det gäller den nuvarande hyresnivån, ser vi att byggnadens kostnader, hyresgästens betalningsförmåga samt stadens ambition att stödja konstverksamhet inte hänger ihop, varför ett förtydligande om vem som betalar vad behöver klargöras.

Resultat Bra Ateljé

Enkätundersökning

Enkät genomförande under sommaren 2015 av Enkätfabriken med uppdrag att undersöka synen på ateljéer som fastighetskontoret hyr ut. Syftet med undersökningen var att skapa en bild av vad konstnärerna värdesätter när det gäller ateljéernas utformning och funktion och hur framtidens ateljéer bör utformas.

Undersökningen har genomförts i två steg. I ett första steg genomfördes en kvantitativ undersökning som riktades till samtliga konstnärer som hyr en ateljé av Fastighetskontoret. I det andra steget genomfördes kvalitativa interjuver med tjugo tal konstnärer som var spridda i ålder som konstnärlig inriktning.

Svarsfrekvensen blev 55 procent.

Ateljéytan

I undersökningen tillfrågades de medverkande om hur stor ateljéyta de önskade och om de kan tänkas dela ateljé. Svaren visar att det absolut viktigaste för våra konstnärer är att de har en egen ateljé (91 %). Snittytan på ateljéer pendlar från 19 till 73 kvm, dock bör man betänka att det är skillnad på vilken konstform som konstnären är verksam inom. Vad gäller ateljéyta så önskar 59 % att den är mellan 21-40 kvm medan 33 % kan tänka sig större. Bara 9 % svarade att de behöver en yta som är 20 kvm eller mindre. Ju äldre man blir ju större ateljé vill man ha; 41 kvm eller större önskade 79 % mellan åldern 51-70 år. I gruppen under 40-50 år önskade 144 % däremot en yta på 21-40 kvm (flera svarsalternativ möjligt, därav blir resultatet mer än 100 %). Ateljéytan fördelas relativt jämt mellan de olika konstformerna.

De konstnärer som i högst utsträckning vill ha en mycket stor ateljé är de som är verksamma inte överraskande inom skulpturområdet. Flera har påpekat att de önskar högt i tak, gärna fyra meter (56 %) och då främst de som är verksamma inom fotografi samt formgivning och design. Takhöjden i ateljén har berörts i de allra flesta intervjuer.

Slutsats ateljéytan

Ateljéytan styrs mycket av vilken konstform som praktiseras och en lyhörddhet för detta är viktigt. Egen ateljé var den frågan som våra hyresgäster tyckte var den enskilt viktigaste frågan. Generellt kan man säga att en ateljéyta på 30 kvm kan användas som riktlinje. Fler än hälften påpekade att höjden av lokalen har betydelse för deras skapande. För övrigt önskas avskalade ateljéer dvs. inga

golvlister eller golvmattor. Övriga kommentarer under enskilda rubriker.

Ateljéhyresgästen

63 % av kontorets konstutövande hyresgäster är kvinnor. 67 % är mellan 51-70 år och endast 8 % är 40 år eller yngre. 61 % är verksamma som konstnärer på heltid, 23 % på halvtid. 78 % har varit verksamma som konstnärer 21 år eller längre. För konstnärer som endast varit verksamma mellan 0-5 år är siffran bara 4 %. De största konstformerna är bildkonst med 73 % och skulptur med 32 %. Övriga konstformer varierar mellan 1 % till 9 % (flera respondenter angav flera svarsalternativ).

Slutsats ateljéhyresgästen

Det finns anledning att utifrån svaren på enkäten dra slutsatsen att undersöka hur möjligheten för yngre konstutövare som nyanlända konstnärer med invandrabakgrund ser ut. Åldersgruppen mellan 71-80 år är tre gånger större än gruppen under 40 år.

Hyreskontrakt & investeringar

Hyreskontrakt tecknas i princip på två sätt; egna hyreskontrakt med hyresvärden eller genom att vara medlemmar i en ateljéförening som har ett avtal med hyresvärden och som i sin tur hyr ut till dess medlemmar. Ateljéföreningen är också avtalstecknande part och hyresförhandlar åt sina medlemmar.

Hyrorna för konstnärsateljéer har hållits nere främst genom ett sparsamt underhåll. Detta har gjorts i samråd med hyrestgästerna, vars intresse är att ha så låga hyror som möjligt. Dock finns det en gräns där åtgärder/investeringar måste genomföras och som därmed kommer att påverka framtida hyreskostnader. För många konstnärer kan stora hyreshöjningar göra det svårt att ha kvar sin ateljé, därför kan det vara relevant att finansiera större investeringar på annat sätt än genom hyreshöjningar.

Slutsats hyreskontrakt & investeringar

En modell skulle kunna vara att lägga alla byggnader med ateljéer i en och samma kategori. En upprustningspeng skulle till exempel kunna sättas till xxx kr/kvm per år. Den pott som på så sätt genereras kan sedan användas där den gör störst nytta enligt en rullande underhållsplan på 5 år. Då skulle det bli hanterbart och med en jämnare kostnad över tid för hyresgästen.

Hanteringen sker då på samma sätt som kontoret idag hyreslägger exempelvis brandstationer.

För att ytterligare fördela kostnader bör en byggnad inte enbart innehålla konstnärateljéer utan även kommersiell verksamhet. Hyressättningen blir olika för de olika verksamheterna där det kommersiella hjälper upp totalkostnaden, som möjliggör driftnettohyra mot exempelvis kulturförvaltningen.

Hyresnivå & kontraktslängd

Enligt svaren från intervju personerna så betonar mer än hälften av att hyresnivån är mycket avgörande. De berättar att de har svårt att tänka sig en högre hyra än de i dagsläget har och är därför beredda att kompromissa med olika faktorer som till exempel läget eller ateljéns storlek. En idé var att deltidskonstnärer kanske skulle vara villiga att dela ateljéyta. Det finns dock inget direkt stöd för den tanken i undersökningen, som visar att även om det skulle kunna innebära lägre kostnader för den enskilda konstnären är en delad ateljé inte en lösning som upplevs som acceptabel.

Följande räkneexempel visar hur mycket konstnärerna idag betalar i hyra. Enligt ateljéföreningsavtalet betalar konstnärer idag en hyra på cirka 900 kr kvm (2015). Med en yta på 30 kvm ger det en årshyra på 27 000 kr, d.v.s. 2 250 kr/månad. Då konstnärerna får ett ateljéstöd¹ på 1 200 kr/månaden från kulturförvaltningen, som kan användas för att täcka delar av hyran, blir konstnärrens utgift för hyra 1 250 kr/månad. Denna summa är avdragsgill för konstnärer som bedriver näringsverksamhet.

I hyran ingår biytor, vilka ofta utgör en stor del av byggnaden. Dessa ytor är lågt beräknade och ligger idag på cirka 170 kr/kvm. I avtalet benämns detta som gemensam yta. Även kostnaden för avfallshantering ligger på hyresvärden, vilket inte är standard.

Några intervjupersoner nämner även att ett långt kontrakt kan vara viktigt för dem för att skapa förutsägbarhet genom att man på så sätt kan planera för vilka kostnader man kommer att ha på sikt. De som nämner denna faktor har oftast haft andra typer av hyreskontrakt med privata värdar eller varit verksamma utomlands där de inte kunnat veta på förhand hur länge de skulle få vara kvar.

Slutsats hyresnivå & kontraktslängd

Då denna undersökning inte i gått in på hyror då detta med en ny hyresmodell kommer att tas fram av annan utredning under 2016.

---

¹ Ateljéstöd infördes för att åstadkomma en hyresreduktion, något som efter 2007 istället getts som ett bidrag utan koppling till hyrorna.

Vi nöjer oss att kommentera nuläget men kan konstatera att nivån inte gör det möjligt för några större investeringar på byggnaderna och att konstnärerna kommer att behöva finansiellt stöd för funktionella lokaler. Detta behöver hanteras/ tydliggöras hur detta skall ske inom staden.

Den normala kontraktstiden för lokalhyreskontrakt ligger på tre år. Ateljéföreningarna har haft fem år. Det finns inga sakskaäl till varför de skall vara längre än normal hyrestid.

Myndighetkrav & underhållsbehov

En första teknisk okulär brand- och statusbesiktning är genomförd för Dihlstöm 1 där bland annat Ateljéförening Glasbruksgatan är hyresgäst. Det kan finnas anledning att gå vidare med besiktningar av andra byggnaderna som innehåller konstnärsateljéer.

Myndighetskraven regleras i hyresavtalen. När det gäller underhållsbehovet har det inre underhållet, för att sänka kostnaderna, ibland lagts på hyresgästen. Detta är inte bra. Vi kan ofta se av erfarenhet att underhålls åtgärder som borde genomförts inte blir gjorda. Ibland av ekonomiska skäl eller av kunskap i ämnet saknas. Byggnaderna skall löpande underhållas och fastighetsvärden med sin kompetens ansvarar för att det genomförs. Viktigt är dock att dialog sker med hyresgäst.

Slutsats myndighetskrav & underhållsbehov

Att avtala underhållet på hyresgästen är inte bra för den långsiktliga skötseln av byggnaden, varken för hyresgästen eller för fastighetsägaren. Erfarenheten från denna typ av avtal är att kostnader skjuts på framtiden. Hyresgäster har sällan kunskap om fastighetsskötsel utan detta ansvar bör ligga på hyresvärden. Viktigt däremot är att en dialog förs med hyresgästen så renoveringar inte uppfattas som onödiga för deras verksamhet.

Stockholms ateljéstöd

I Stockholm finns ett särskilt stöd för yrkesverksamma konstnärer med ateljé. Det är ett treårigt stöd på 1 200 kr/ månad och förutsätter kontrakt på en ateljélokal samt att konstnären är skriven i Stockholm. Riktlinjerna beslutades av kulturnämnden 2007 och ses nu över av kulturförvaltningen. Under perioden 2013-2015 har kulturförvaltningen beviljat 581 sökande ateljéstöd. Det totala antalet sökande under perioden var 836 och av dem är det bara ett fåtal som inte uppfyller kriterierna. Man kan få ateljéstöd upprepade gånger.

Slutsats Stockholms ateljéstöd

Översyn av riktlinjer för ateljéstöd pågår hos kulturförvaltningen och beräknas vara klart under första halvan av 2016.

Ateljéstöd/stipendium i andra delar i landet

Ateljéstödet bedöms av skattemyndigheterna som skattepliktig inkomst. Detta betyder att för en konstnär som bedriver näringsverksamhet föreligger rätt till avdrag för hyra av ateljé. Vidare bedömer Skatteverket ateljéföreningar som branschföreningar. Skatteverket anser inte att ateljéföreningar har ett allmännyttigt ändamål och kan inte bedrivas som ideella föreningar utan som ekonomiska föreningar.

Ateljéstödet är relativt lika utformat när man tittar på andra städer runt om i Sverige. Malmö och Lund har en variant som innebär att ateljéstödet inte är skattepliktigt utan istället fungerar som ett ateljéstipendium som löper över två år. Därefter kan konstnären söka igen för ytterligare en tvåårs period, efter att gjort ett uppehåll på ett år. Detta upplägg gör ateljéstödet skattefritt. Lund har också förtur till de som är nyutbildade med konstnärlig examen inom de senaste tre åren eller tidigare inte ha fått stipendium. Malmö har prövat frågan att konstnärer under 65 år skulle prioriteras men inte omsatt den i praktik. Annars är det vanligaste att man ska vara mantalskriven och verksam i kommunen, något som ska kunna styrkas.

I resten av landet liknar ateljéstödet som sagt det som praktiseras i Stockholm, det vill säga ett 3-årigt stöd som är skattepliktigt och som kräver minst en relevant högskoleutbildning på 3 år alternativt en utställning på "galleri" (några kommuner menar att det räcker om det sker i en lokal vars främsta syfte är att visa konst). Detta skall också ha skett under den senaste tre årsperioden alternativt att konstnären har fått ett uppdrag för offentlig utsmyckning. Beslutsfattare för ateljéstöd fattas av en referensgrupp, där beslutsgången ser lite olika ut för olika delar av landet.

I Göteborg måste man vara ansluten till en ateljéförening som i sin tur måste bestå av minst fem konstutövare. Flera kommuner har ett maxantal på hur många som kan tilldelas ateljéstöd, något som styrs av budget. Kommuner som har eller står i begrepp att införa ateljéstöd och jämförts med Stockholm är bland andra Göteborg, Malmö, Uppsala, Gävle, Umeå, Västerås, Örebro, Norrköping och Lund. (2015)

Djupare studie har gjorts av kulturförvaltningen i Uppsala kommun som under våren 2015 genomförde ”Utredning om behov och förutsättningar för att skapa attraktiva ateljéer och verksamhetsytor i Uppsala kommun för såväl etablerade som nyutexaminerade konstnärer”. Intressant att notera är att man tog upp frågan rörande svårigheten att få ateljé för nyexaminerade konstnärer samt invandrade konstnärer. Vidare angav 76 % av respondenterna i denna undersökning att de ser fördelar med att ha en ateljé i anslutning till andra kreativa yrkesgrupper. Förutom konstnärliga yrken som musiker, skådespelare, dansare nämns snickeri, ramverkstad, tryckeri, arkitekt, plåtslagare, sömnadsateljé, designer, spelutvecklare, forskare, trädgårdsmästare, ljusdesigner och smed. Exempel på kreativa kluster som belystes var bland annat Hallarna i Norrköping – ett kreativt producerande kulturhus även teater och musikklubbar – Studio Mossutställningar – som driver sin ateljéverksamhet i SVT Dramas tidigare lokaler i Värtahamnen i Stockholm och som blandar konstnärer och kreatörer – samt Köttbyn i Köpenhamn. Det sista exemplet skulle kunna fungera som referensobjekt i Stockholm, om syftet är att skapa kulturkluster norr och/eller söder om staden, istället för några enskilda ateljéhus.

Uppsalautredningen pekar också på att man bör agera för att få nyutexaminerade att hitta ateljé. Man betonar också vikten med gästateljéer för ett större internationellt utbyte och influenser.

Slutsats ateljéstöd/stipendium i andra delar i landet

Modellen för ateljéstöd är relativt lika ute i landet med vad Stockholm har idag. En översyn pågår hos kulturförvaltningen som kommer att vara klar första halvan av 2016.

Den geografiska placeringen

De befintliga byggnaderna som inrymmer ateljéföreningarna är nästan uteslutande placerade på Södermalm eller söder om Södermalm. Norr om city har vi få ateljéavtal bland våra hyresgäster.

Enkätundersökningen visar att konstutövarnas mest önskade stadsdel att vara verksamma i är Södermalm med 48 %, det överlägsna förstahandsvalet, följt av Hägersten-Liljeholmen med 20 %. Hässelby-Vällingby, Rinkeby- Kista och Spånga-Tensta nämns inte ens som ett femtehandsval.

Det geografiska läget är något som de allra flesta intervjupersoner berör och som många fäster mycket stor vikt vid. Anledningen till att det geografiska läget är viktigt varierar. I stort sett samtliga lyfter

fram att de vill kunna pendla enkelt till sin ateljé och att läget är viktigt av den anledningen. Att pendlingen skall vara enkel under dagtid är förstås viktigt men en del intervjupersoner menar också att de ofta jobbar sena tider, då det kan vara svårt att resa kollektivt varför de vill bo närmre hemmet för att istället kunna cykla eller gå till och från ateljén.

Många intervjupersoner lyfter även fram andra skäl än arbetspendlingen till att läget är viktigt. Det vanligaste är att det är viktigt att i sin ateljé kunna träffa kunder eller andra för dem viktiga kontakter. Då kan det vara svårt att ha en ateljé som ligger långt ifrån centrum då de flesta gallerier finns centralt i staden.

En del intervjupersoner nämner också att det är viktigt för dem att finnas i en inspirerande miljö och att det betyder mycket för deras skapande att det finns andra konstnärer eller på annat sätt kreativa yrkesverksamma i deras omgivning. Därför söker sig många konstnärer till samma områden som andra konstnärer redan finns i. Några intervjupersoner berättar att de gärna sitter i det som de själva kallar närförort, som Hägersten-Liljeholmen exempelvis, eftersom att gentrifieringen gjort att ateljéytor blivit för dyra i mer centrala lägen.

Slutsats den geografiska placeringen

Staden har som ambition att skapa mer kultur i förort för att på så sätt skapa ett jämlikare Stockholm. Den senaste satsningen för att åstadkomma detta är kulturhuset Trappan i Vällingby. Även andra delar av staden behöver aktiveras. Vid nyplacering av ett eventuellt nytt ateljéhus/ kulturkluster vore det naturligt att tänka på dessa områden. Skärholmen är ett sådant exempel.

Ett önskemål vore att den producerade konsten även kunde berika ateljéernas närområde. Ateljéföreningarna själva brukar bjuda in allmänheten till öppet hus en gång om året. Ateljén däremot är konstnärens arbetsplats och lämpar sig inte som utställningsyta.

Ett läge med bra kommunikation efterfrågas och skulle konstateljéer och utställningsytor vara strategiskt placerade vid t.ex. tunnelbanan och köpcentrum skulle det inte minst öka och förenkla möjligheten för barn- och ungdomsgrupper till ett tidigt möte med den professionella konsten. I Södertälje ligger konsthallen och biblioteket mitt emot varandra i Luna köpcentrum som exempel.

Delad eller egen ateljé

Det absolut viktigaste för våra konstnärer är att de har en egen ateljé (91 %). Endast en av de intervjuade kan tänka sig att dela sin ateljé med en annan konstnär. Skälen till att intervjupersonerna önskar en egen ateljé varierar något men kan i huvudsak sägas handla om att de som konstnärer har svårt att ta hänsyn till en annan konstnärs behov i lokalen samtidigt som de gör sitt eget arbete. Ibland behöver hela ateljéytan tas i anspråk, vid andra tillfällen behöver konstnären arbeta med något som väsnas eller smutsar ner.

Slutsats delad eller egen ateljé

Frågan fanns om samutnyttjande av ateljé kunde vara möjligt, inget talar för det.

Larmad ateljé

23 % önskar larma sin ateljé. Resultatet i den kvantitativa undersökningen visar där de som behöver mycket teknisk utrustning, som fotografer och videokonstnärer, sätter klart mycket större vikt vid skalskydd och larm än andra konstnärer i undersökningen. Enbart en av intervjupersonerna lyfter självmant fram larm eller skalskydd som viktigt. Något slags grundläggande skydd för ateljén ses som viktigt men av intervjuerna att döma är det relativt få som oroar sig i hög utsträckning för stölder.

Slutsats larmad ateljé

Som flera av de övriga frågorna är svaren här beroende på vilket konstform som utövas. En enkel åtgärd är att skalskyddet uppgraderas med ”tags” som förenklar att bara behöriga har tillgång till byggnaden och inga nycklar på drift, där detta inte redan är gjort. Kring den hyrda ytan gäller som vid vilken lokaluthyrning som helst att det ligger på hyresgästen.

Ventilation

På fråga om ventilationssystem med särskilt stor kapacitet var det bara 23 % som tyckte det skulle vara nödvändigt. De konstnärer som ibland jobbar med plast, polyester eller silikon, vilket ställer krav på särskild ventilation, menar att den typen av arbeten görs i specialverkstäderna som KKV.

I intervjuerna framkom att de flesta upplever att de klarar sig bra med vanlig ventilation eller ett fönster som de kan öppna för att vädra. Undantagen i detta avseende är dels konstnärer som använder särskilda material som ger upphov till starka dofter eller mycket

damspridning och personer som är känsliga mot exempelvis terpentin.

De konstnärer som tar upp temperaturen i ateljén talar främst om att de vill ha en normal och behaglig inomhustemperatur, det vill säga inte extremt varmt på sommaren eller kallt och dragigt på vintern.

Slutsats ventilation

Vad det gäller ventilationen behövs inget extra för konstnärernas verksamhet, det räcker med att följa myndighetskraven vad gäller kapacitet.

Dagsljus & ljudisolering

79 % önskar dagsljus i sin ateljé. Ungefär hälften av intervju-personerna har egentligen inte behov av dagsljus för just den typ av konst de arbetar med men ser istället fönster som en nödvändighet för att må bra. De som ser dagsljus som en förutsättning för skapandet menar att LED-ljus inte kan ersätta den färgåtergivning som dagsljuset ger. Dessa konstnärer sysslar i hög utsträckning med bildkonst och fotografi. Vidare föredrar flera norrlägen men läget är inte avgörande, det är snarare ljusinsläppet som sådant.

Slutligen betonar även en del konstnärer i intervjuerna att det är viktigt för dem att deras ateljé har en bra ljudisolering. I några fall för att hålla oväsen ute men i de flesta fall för att de själva gör saker som ger upphov till mycket oväsen som de inte vill ska störa andra i byggnaden med. Några av konstutövarna har framfört önskan om tysta rum, det är dock väldigt få och verkar inte vara något större problem.

Slutsats dagsljus & ljudisolering

Det är tydligt att dagsljus inte kan ersättas med LED-belysning i dagsläget men det kan finnas anledning att bevaka tekniken då utvecklingen går snabbt i dessa frågor. Däremot har väderstrecket norr inte så stor betydelse som man kunnat tro. Konstnärerna själva har stor kunskap om hur de vill ha belysningen riggad i sin ateljé utifrån sitt skapande.

Vad det gäller ljudisolering är det mer en fråga om att inte lokaler är lyhörda. När en konstnär har speciella villkor för sitt skapande får frågan om verksamhetsanpassning vid det speciella tillfället tas upp.

Sophantering/farligt avfall

69 % påpekade att det var viktigt att ha ett miljövänligt utrymme eller möjlighet att kunna göra rent sina penslar och arbetsverktyg. Lager/förråd efterfrågade 48 % medan ombytesrum och dusch var

endast 11 % som önskade. Förutom sedvanlig avfallshant-
ering/återvinning av sopor är all färg och lösningsmedel farligt
avfall, där speciellt kadmium i målarfärg är en giftig tungmetall.
Kadmium kan finnas i såväl olje-, akvarell- och akrylfärg. I enstaka
produkter är andelen rent kadmium nästan 50 procent. Det finns
regler för hur man gör rent penslar och hur kadmiumavfall ska
hanteras. Som farligt avfall räknas också till exempel tomma tuber,
färgrester, rengöringstrasor, torkpapper, dukrester och kasserade
verk. Farligt avfall skall alltid lämnas till en miljöstation.

Slutsats sophantering/farligt avfall

Det kan finnas anledning att se över om alla har bra möjligheter till
penseltvätt då detta påpekas som viktigt. Det finns också anledning
att se över hur sophanteringens debiteras. Då det utgör en del av
verksamhetsutövningen bör också kostnaden ligga på hyresgästen.

Förrådsutrymmen, lastkaj och övriga lokaler

Ungefär hälften anger att tillgång till förrådsutrymme är en nöd-
vändighet. Det finns dock även gemensamma utrymmen som klart
färre ser som nödvändiga. Bara en av tio svarar att tillgång till
ombytesrum är en nödvändighet och ännu färre ser utställningsyta
som nödvändigt. Vid en uppdelning av resultatet efter ålder är
skillnaderna överlag relativt små. Yngre konstnärer är tydligt
mindre benägna att se ett gemensamt kök som en nödvändighet.
Skillnaderna i resultatet vid en uppdelning mellan konstnärer som är
verksamma inom olika konstformer är överlag relativt logiska;
konstnärer som sysslar med fotografi har till exempel i lägre
utsträckning önskemål om färgavskiljare och utrymme för
rengöring av penslar och verktyg än andra.

Drygt fyra av tio ser varuhiss som en nödvändighet. De intervju-
personer som lyfter fram behovet av bra lastmöjligheter är överlag
personer som skapar större verk som skulpturer och installationer.
Dessa intervjupersoner nämner även att det är viktigt med breda
dörrar till ateljé och fastighet. I något fall beskriver dock en
intervjuperson att hiss inte hjälper för deras del utan att deras verk
är så pass stora eller tunga att de måste ha en ateljé på markplan.

Slutsats förrådsutrymmen, lastkaj och övriga lokaler

Varken omklädningsrum eller utställningsyta är något som konst-
närerna ger någon högre prioritering. Intresset för gemensamma
ytor är lågt, dock bör förrådsyta finnas. Lastkaj och hissar är helt
beroende av vilket konstnärskap som utövas. Däremot har frågan
om breda dörrar/skjutdörrar framhållits för att lättare kunna få in
och ut större verk.

Verkstäder och andra specialutrymmen

Behovet av verkstäder och andra specialutrymmen var relativt litet. Högst siffra fick snickeriverkstad med 18 %. Intresset ökade ju yngre konstutövarna var. Övriga svarsalternativ, som alltså var lågt prioriterade, var mörk verkstad, projektverkstad, plåtverkstad, våt verkstad, tvätt verkstad, keramisk ugn, keramik- och glasverkstad och mötesrum. Flera av dessa specialutrymmen kan hyras hos KKV när behov föreligger. När det gäller synen på verkstäder ger de kvalitativa intervjuerna i stort sett samma besked som det kvantitativa resultatet. Konstnärer som är verksamma inom flera olika inriktningar eller som sysslar med exempelvis formgivning är mer benägna att se tillgång till verkstäder som något viktigt. Samtidigt lyfter en del intervjupersoner fram att verkstäder gör att den egna ateljén kan ha färre funktioner. Om man kan göra vissa specialarbeten i en gemensam verkstad så behöver man inte utrymme eller ventilation för att kunna hantera dessa arbeten i den egna ateljén. Det kvalitativa resultatet förstärker även bilden som ges i den kvantitativa undersökningen av att unga konstnärer i högre grad önskar verkstäder. De verkar av intervjuerna att döma oftare arbeta med flera olika typer av konstinriktningar och konstprojekt. Att ha tillgång till verkstäder är för de konstnärer som behöver dem även en viktig ekonomisk fråga.

Slutsats verkstäder och andra specialutrymmen

Det som konstnärerna frågar efter är ett mindre snickeri eller en snickerimaskin. Vid större jobb eller jobb som kräver specialverkstad vänder man sig till KKV eller liknande. Här syns kopplingen och möjligheten att hyra in sig till produktionsverkstäder som viktig.

Mötesrum

Ingen av intervjupersonerna lyfter fram ett mötesrum som något de absolut behöver men några ser det som positivt att ha tillgång till. Möten kan istället hållas i den egna ateljén eller på annat håll. Fler konstutövare som finns i samma byggnad ju viktigare blir det dock av någon form av ”sittrum”.

Slutsats mötesrum

Vanligt fika rum räcker då det även kan fungera för möten.